

תצווה

"ולבי אומר לי": גדר צורת האפוד

מבוסס על: לקוטי שיחות חלק כ"ו, שיחה א' לפרשת תצווה

- "לכבוד ולתפארת": מהו גדרם ותפקידם של ארבעת בגדי הקודש הנוספים של הכהן הגדול?
- מדוע רש"י מדגיש שצורת האפוד דומה ל"סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים"?
- 'בגד' או 'תכשיט': היסוד לשלושת ההבדלים בין גישות רש"י והרמב"ם בצורתו של ה"אפוד".
- "ולבי אומר לי": איך רש"י למד ממראות שליליים הוראה בעבודתו - בכוח ה"יחידה" שבנפש.

הקדמה

בהמשך לפרשה הקודמת (תרומה) שהוקדשה לציוויי הקב"ה על בניית המשכן ורוב כליו, בפרשתנו (תצווה) התורה ממשיכה עם הציוויים על יצירת בגדי הכהנים, וחלק נוסף של כלי המשכן.

בהשקפה ראשונה, פרשיות אלה נראות מאוד 'טכניות', עד שמי שאינו מעוניין כל כך באדריכלות ובנייה, עלול לחשוב שכל זה 'לא מדבר אלי' ח"ו. כמובן, שזוהי טעות יסודית, מכיון שכידוע - "תורה מלשון הוראה", וכל פרט בתורה כולל בתוכו הוראות מעשיות הנוגעות לחיינו, וכפי שנוכיח זאת גם היום בעז"ה.

נתחיל בהקדמה קצרה: לכהן הגדול היו **שמונה** בגדים (במקום ארבעה בגדים לכהן הדיוט¹). הבגדים הנוספים שהיו לו הם: ה'חושן' - עליו היו חרוטות י"ב אבנים עם י"ב שבטי ישראל, ה'אפוד' - סוג של סינר מיוחד, ה'מעיל' - בגד ארוך ללא שרוולים, ה'ציץ' - טס זהב הכולל שם ה' (ראה ציורים במסגרת).

בשיעור זה נתעכב על ה'אפוד' (בהמשך לשיעורנו בשנה הקודמת על אבני השוהם שהיו בכתפותיו¹). נלמד על החילוקים בין שיטת רש"י ושיטת הרמב"ם על צורתו ותפקידו של בגד זה, ונתעכב על ההוראה שניתן ללמוד מזה בעבודת ה' - ביסוד סיפור לא־שגיתי שחוזה רש"י בחייו; וכפי שנבאר בארוכה בעז"ה.

מקור 1

רש"י על בגד ה'אפוד': "כמין סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על סוסים"

בפרשתנו, הקב"ה מצווה על הכנת בגדי הקודש עבור הכהן הגדול, ובכללם - עשיית ה'אפוד':

תצווה כח, ד': וְאַלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֶפֶד וּמַעִיל וְכִתְנֹת תִּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵיט, וְעָשׂוּ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְכַהֵנוֹ לֵי. ... וְעָשׂוּ אֶת הָאֶפֶד זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב.

מהו 'חושן' ומהו 'אפוד' [מדובר הרי במילים חדשות שלא הוזכרו עדיין בתורה...]? מפרש רש"י:

רש"י: חושן: תכשיט כנגד הלב. **ואפוד:** לא שמעתי ולא מצאתי בבריתא פירוש תבניתו. ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו, רחבו כרוחב גב איש, כמין סינר שקורין פריצי"נט שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים.

...האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו, רחבו כמדת רוחב גבו של אדם ויותר ומגיע עד עקביו (ראה ציור המחשה במסגרת עמוד זה ועמוד הבא).

[קביעתו הבלתי־שגרתית של רש"י - בהתבססו על "לבי אומר לי" - שהאפוד היה דומה ל"סינר של נשים רוכבות סוסים" דורשת הסבר: הן להבין הגדרתו של סינר זה, והן להבין עניין הצניעות שבדבר. ואכן במהלך שיעור נתעכב בארוכה על נקודות אלה ונוציא מהם הוראה בעבודת ה'].

מקור 2

החילוקים בין שיטת רש"י לשיטת הרמב"ם

אמנם, לפני שנתעכב על הדקויות בדברי רש"י, נלמד קודם את דברי הרמב"ם על ה'אפוד' ונשתדל לשים לב לניואנסים שבין דבריו לבין דברי רש"י, בקשר לצורתו המדויקת של בגד זה:

הערה למוסר השיעור

שיחה זו היא שיחת רש"י קלאסית שניתן להתאים בקלות לכל הקהלים, להסברת גדר בגדי הכהן הגדול לשיטת רש"י ולשיטת הרמב"ם.

לקהלים מתחילים, מומלץ להסביר היטב במהלך השיעור את הבגדים השונים של הכהן הגדול (דרך ציורי ההמחשה שהובאו כאן וב'מקורות').

לקהלים מתקדמים, כדאי להשלים שיחה זו עם שיחות אחרות בנושא בגדי הכהן הגדול:

- לקו"ש ח"א תצווה א' וכן לקו"ש חל"א תצווה א' (גדר האורים והתומים שבחושן);

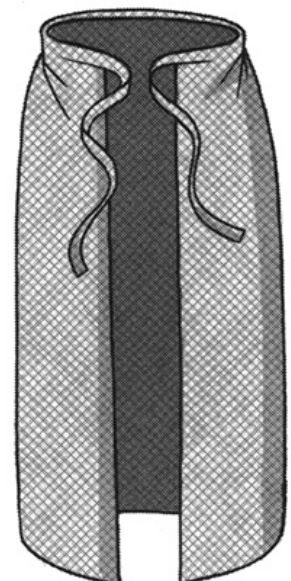
- חל"ו תצווה א' (סדר שמות שבטי ישראל באבני השוהם שהיו בכתפות האפוד - למדנו בעיון בשנת תשע"ט).

שיחה זו מיוסדת על התועדויות ש"פ תצווה תשל"ז ותשל"ט (שניהן נמצאות במדור 'הוספות' של האתר).

ותן לחכם ויחכם עוד.

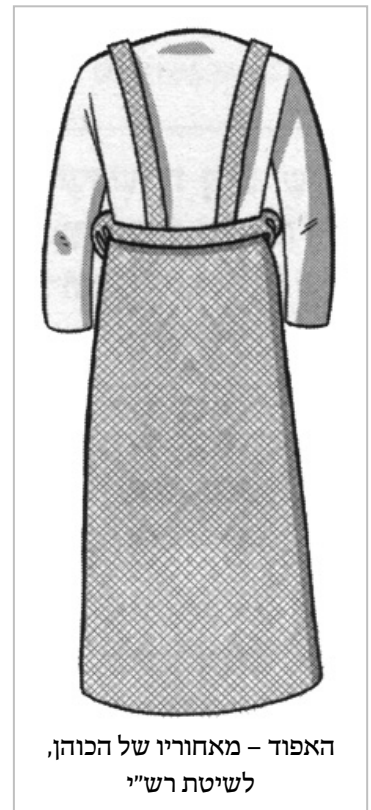
ביוגרפיה - רש"י:

רבי שלמה יצחקי (בן יצחק), נולד בטרויש שבצפון צרפת בשנת 4800 (1040). כתב פירוש לתורה, לנ"ך ולתלמוד שנחשבים כיסודיים ביותר (ונכתבו ע"פ רוח הקודש).

האפוד וחוגרתו - לשיטת רש"י

¹ כפי שלמדנו בלקו"ש חל"ו תצווה א' (שיחה בעיון תשע"ט), בקשר לכתפיות האפוד, שעליהן היו קבועות שתי אבני 'שוהם' (בכתף הימני והשמאלי), ועליהן היו חרוטים שמות בני ישראל. רש"י והרמב"ם חלוקים בנוגע לסדר המדויק בו נחרטו שמות השבטים על שני אבנים אלה, ומזה למדנו הוראה בחיי היום־יום - על שני סוגים באחדותם של יהודים. עיי"ש בהרחבה.

רמב"ם הל' כלי המקדש ט, ט: האפוד רחב ורחב גבו של אדם מכתף לכתף, וארכו מן הצלע הימנית מאחוריו עד הרגליים, ויש לו כמו שתי ידות יוצאות מןו באריג לכתף ולכאן שחוגרין אותו בהם...

כשמעיינים בפרטי הלשונות, מיד שמים לב לכמה חילוקים מהותיים בין פירוש רש"י והרמב"ם:

- (א) לשיטת רש"י – רוחב האפוד הינו **יותר** מרוחב הגב (היינו שחלק ממנו ממשיך מימין ומשמאל של הכהן (ראה ציור בעמוד הקודם)), בעוד לשיטת הרמב"ם – הוא **רק** כרוחב הגב.
- (ב) לשיטת רש"י – האפוד מתחיל מן המתניים של הכהן (האזור בו שמים החגורה), בעוד לשיטת הרמב"ם – האפוד מתחיל מאצילי הידיים (המרפקים – **למעלה** מהמתניים).
- (ג) לשיטת רש"י – האפוד מסתיים בעקביים של הכהן (ומכסה ממש את כל רגליו), בעוד לשיטת הרמב"ם – האפוד מסתיים ברגלי הכהן (ולאו דווקא שמכסה את כל הרגל).

כמו־כן ישנו הבדל ביניהם בגישה הכללית לתיאור צורת האפוד:

רש"י מדגיש שאין לו מקור מפורש לדבריו – "לא שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו, ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו"; ואילו הרמב"ם מתאר את צורת האפוד כדבר ברור ומוחלט, מבלי להוסיף כל הסתייגות (כגון "ייראה לי"), כדרכו בדברים שהוא מחדש מדעת עצמו.²

[נשאלת השאלה: מהו יסוד שלושת החילוקים האלה בין שיטת הרמב"ם לשיטת רש"י – ברור שיש לבסס זאת על הכתובים? ומהו פשר הדבר שרש"י מבסס את פירושו על 'רחשי ליבו' בלבד?]

מקור 3 מהו גדרם של בגדי הכהן הגדול – 'בגדים' או 'תכשיטים'?

הדבר יובן בהקדים שאילה אחרת המתעוררת בכתוב הראשון שהזכרנו לעיל, המונה ומפרט "ואלה הבגדים" של הכהן הגדול: מדוע ה'ציץ' (ראה ציור במסגרת) לא נמצא ברשימת בגדים אלה?³ כמה ממפרשי התורה התעכבו על שאלה זו, והנה תשובתו של האבן־עזרא:

אבן עזרא תצוה שם: ולא הזכיר בפסוק הזה, שהוא סופר בגדי כהנה, את ציץ נזר הקדש – כי אינו בגד.

איך ייתכן שרש"י לא התעכב על שאילה מובהקת זו ב**פשוטו** של מקרא? אכן, יש לומר שרש"י רמז התשובה לשאלה זו בפירושו על פסוק אחר, דרך הסברת גדרם ותכליתם של בגדי הכהונה. הדבר יובן בהקדים ההגדרה המדויקת שהתורה נותנת בפרשתנו על בגדי הכהן הגדול:

תצוה כה, ב: ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת.

נשאלת השאלה: מהו תכליתם והגדרתם של בגדים אלה – האם הם **בגדים** להלבשה ("בגדי קודש") או **תכשיטים** לתפאורה ("לכבוד ולתפארת")? אכן, יש לומר שישנם בזה שני צורות חשיבה:

לקוטי שיחות: אפשר לפרש זאת בשני אפנים: (א) **הבגדים הם בעקמם "בגדי קדש", אלא שהם נעשים באופן נאה ויפה, באופן מיוחד, על-דרך בגדי מלכות, כך שהם "לכבוד ולתפארת".**

(ב) **בעקמם הם דברים המביאים "כבוד ותפארת" – "תכשיטים", אלא שאלו הם תכשיטים הנעשים בצורת בגדים: "בגדי.. אהרן אחיך".**

מקור 4 מדוע הציץ לא נזכר ברשימת בגדי הקדש, בעוד החושן נזכר?

על פי זה יבואר הטעם לכך שה'ציץ' לא נכלל ברשימת הבגדים, לפי שיטת רש"י:

לקוטי שיחות: רש"י נקט כאפן הראשון (שבעקמם הם "בגדים"), ולכן הציץ – שכל כלו מין תכשיט הוא, לא נזכר בכתוב זה. מה שאין כן החושן, שעל אף היותו "תכשיט" נזכר כאן, מפני שהוא **"כנגד הלב"**, שהוא מקום שבו בני אדם לובשים בגדים.

מה שאין כן לשיטת הרמב"ם, ארבעה בגדי זהב של כהן גדול הם בעקמם **בגדי "תכשיטים"**.

כל זכויות הציורים שמורים להוצאת ספרים קד"ת (חומש עם תרגום אנגלי)

² מפרשי הרמב"ם (קרית ספר להמבי"ט) כותבים שהרמב"ם למד זאת מהכתוב "שתי כתפות חוברות יהיה לו" – שמזה משמע שרוחב האפוד היה **מכתף לכתף** ולא יותר... ועיי"ש בקשר לשאר הפרטים; א"כ מדוע רש"י מבסס זאת על "לבו"?!

³ גם ה'מכנסיים' חסרים מהרשימה, אבל ראה בהערה 17 בשיחה, שעל זה אפשר היה לתרץ שמכיון שהם נעשו "כדי לכסות בשר ערווה", מובן שלא נכללו ביחד עם רשימת הבגדים שהיו "לכבוד ולתפארת", אבל בנוגע לציץ קשה, וכבפנים.

במילים אחרות: סבור רש"י שקיים הבדל מהותי בין הציץ לשאר בגדי הכהונה: שאר בגדי הכהונה הם בעיקרם **בגדים**, אלא שהם נעשו בצורה שתביא "לכבוד ולתפארת" כתכשיטים; הציץ, לעומת זאת, כל-כולו תכשיט בלבד ואינו בגד כלל וכלל (ראה ציור), ולכן הוא אינו נמנה כאן בין הבגדים. זוהי כוונת רש"י בדבריו "חושן - תכשיט כנגד הלב": אמנם החושן הוא **תכשיט**, אבל הוא נלבש "כנגד הלב", במקום שבו לובשים בגדים, ולכן הוא נחשב בגד לכל דבר - בהתבסס על מיקומו. ובהמשך לכך מפרש רש"י את אופן עשיית האפוד: מאחר שלשיטת רש"י האפוד היה בעיקרו **בגד** - לכן מעדיף רש"י לפרש ("ולבי אומר לי") שהאפוד היה בגד לכל דבר ("כעין סינר"), ככל **בגד** שנועד לשם צניעות וכיסוי הגוף. ולכן מפרש רש"י שהאפוד היה ארוך ורחב, כך שהיה בו כדי לכסות חלק מגופו של הכהן הגדול.

מקור 5 ביאור פרטי הדוגמא שהביא רש"י - "נשים הרוכבות על סוסים"

כדי להבהיר זאת עוד יותר, מוסיף רש"י "כמין סינר... שחוגרות השרות כשוכבות על הסוסים":

לקוטי שיחות: א) "שחוגרות השרות" - זהו לבוש מיוחד של גדלות, וממילא, הרי זה בגד שהוא "לכבוד ולתפארת", ובהמשך ל"חושן" - בגד של מלכות.

ב) "כשוכבות על הסוסים" - שאז לובשות השרות לבושים נוספים (לצניעות יתרה) - והפכו בתכשיטים, שתכליתם "להראות העמים והשרים" וכו'.

על-דרך-זה מובן לגבי אפוד הכהן הגדול, שהוא תכשיט הנקלל בסוג דלבוש, שלבישתו היא בתור צניעות יתרה של הכהן הגדול⁴.

לשיטת הרמב"ם, לעומת זאת, ארבעת בגדי הכהן הגדול היו בעיקרם בגדר **תכשיטים**, ולא בגדים של ממש; ולכן לדעתו אין צורך להאריך ולהרחיב את האפוד מעבר למוכרח על-פי פשט הכתובים, מפני שתפקידו העיקרי של האפוד אינו **לכסות** את הגוף, אלא לשמש **כקישוט** בלבד⁵.

מקור 6 ביאור פרטי החילוקים בין רש"י והרמב"ם בצורת ה'אפוד'

על-פי הנ"ל מובן גם השינוי בין רש"י לרמב"ם במדת ולבישת האפוד:

לקוטי שיחות: לדעת רש"י, מסתבר לפרש אשר (א) קצתו העליון של האפוד הוא במתניו, למטה מאציליו, ולא למעלה מזה, במקום שאין שיכת צניעות (יתרה, מאחוריו), (ב) הוא "מגיע עד עקביו", לשם צניעות, (ג) ומדתו "כמדת רחב גבו של אדם ויותר" - דבר המדגיש ומבטא עוד יותר את היותו "לבוש" לפהן.

מה שאין כן לדעת הרמב"ם, שזהו (בעקרו) "תכשיט", אין כל טעם לחדש (ובכפרט - בפשוטו של מקרא) את הפרטים הנ"ל. (לקהל מתקדם, ראה בהערה⁶ כמה פרטים נוספים בשיטת הרמב"ם).

סיכום החילוקים בין שיטות רש"י והרמב"ם בצורת וגדר ה'אפוד'

גדר עיקרי	רוחב	קצה העליון	קצה התחתון
שיטת רש"י	לבוש מלכותי, משום צניעות	יותר מרוחב גבו של האדם	מן המתניים ואילך
שיטת הרמב"ם	תכשיט הקשור לחושן	רוחב גבו של האדם מכתף לכתף	מאצילי הידיים ואילך

⁴ על-דרך מה שנלמד כבר לעיל (בסוף פרשת יתרו): "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", היינו שמצד קדושת אבני המזבח נאסר על הכהנים לעלות במעלות - אף שכולם היו לבושים במכנסים וערוותם הייתה כבר מכוסה. ועד"ז מובן בנוגע לכהן גדול, שמצד קדושתו היתירה נדרשת ממנו צניעות יתירה.

⁵ **לקהל מתקדם:** ולכן, הרמב"ם בפירושו על בגדי הכהן הגדול מפרש קודם את ה'ציץ', מכיון שלדעתו עיקרם של בגדי הכהונה הוא כתכשיטים "לכבוד ולתפארת", ולכן מסתבר להתחיל עם ה'ציץ' בו תכונה התכשיט קיימת באופן מובהק. ואם תשאל: אם כן, מדוע הכתוב לא הביא את ה'ציץ' ברשימת הבגדים? עיין בהערה 43 בשיחה שאפשר לבאר לדוגמא כפירוש האור החיים, שזהו דווקא מצד מעלתו הנפלאה של ה'ציץ' שלא רצו לערבבו עם שאר הבגדים וכו'. עיי"ש.

⁶ **לקהל מתקדם:** היסוד לשיטת הרמב"ם שחגירת האפוד היתה "כנגד אצילי הידיים": מפני שזהו באותו גובה שבו עמד החושן, שכן לשיטת הרמב"ם האפוד והחושן משלימים זה את זה, ויוצרים יחד תכשיט שלם אחד (וכדיק לשון הרמב"ם (שם הל' יא): "נמצא כשלוש האפוד עם החושן, יהיה החושן על לבו בשוה והאפוד מאחוריו, וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן". ולכן כותב הרמב"ם - בניגוד לדעת הרמב"ן - שהחגירה בחשב האפוד התבצעה רק לאחר לבישת החושן, מפני שהאפוד והחושן הם שני בגדים המשלימים זה את זה, ואין לקשר הראשון עד שהשני כבר הולבש כמו שצריך. האפוד והחושן קשורים כל כך, עד שלשיטת הרמב"ם פשוט אסור להפריד אותם - גם שלא בשעת העבודה! משא"כ לשיטת רש"י, שהחושן והאפוד הם שני גדרים נפרדים בבגדי הכהן הגדול: החושן - **תכשיט**, והאפוד - **לבוש**.

מפירוש רש"י זה למדנו הוראה נפלאה בעבודת ה'. ובהקדים תורת הבעש"ט הידועה:

כתר שם טוב להבעל-שם-טוב: כל דבר שיהודי רואה או שומע הוא הוראה בעבודת האדם לקונו.

ויש לומר, שעניין זה מבוסס על דברי הגמרא המפורשים:

גמרא שבת עז, ב: כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה.

וממילא מובן, שזה שסיבב הקב"ה שיהודי פלוני יראה מאורע מסוים שהתרחש בעולם - אינו לבטלה ח"ו, אלא כדי לשמש את תכלית בריאת האדם - "אני נבראתי לשמש את קוני".
ובכן, ע"פ היסוד הזה נוכל להבין מדוע רש"י מביא דוגמא מ"נשים שרוכבות על סוסים", ובהקדים:

לקוטי שיחות: ידוע הספור⁷ שפעם אחת, בהלכו ברחוב⁸, ראה רש"י שרה רוכבת על הסוס לבושה בסניגר, ונצטער מכך ביותר, ולא ידע מדוע הראו לו מלמעלה דבר כזה.⁹
לאחר זמן, כשכתב את פירושו על התורה במעשה האפוד, נתישבה דעתו [כי למד מכך הוראה בעבודתו לקונו]: הראו לו זאת מלמעלה, כדי שמעשה האפוד יובן באופן טוב יותר.

היינו שדווקא על ידי מאורע זה, רש"י הבין את היסוד לפירושו - שהאפוד אינו רק תכשיט (כפי שהיה משתמע לכאורה מתוכן הכתובים), אלא הוא בגדר לבוש של צניעות, לכבוד ולתפארת.
וזוהי ההוראה שרש"י רוצה ללמד לנו בעצם כתבו מילים אלה, המיועדות גם ל"בן חמש למקרא":

ומלמד רש"י גם [בפירושו המיוחד] לכן חמש למקרא, שכל דבר שיהודי שומע או רואה (בדגמת ראית שרות רוכבות על הסוסים) הרי זה רק לצורך למוד התורה וקיום המצוות על-ידו.

היינו שגם ילד צריך לדעת, שאמנם יש לו להיזהר מאוד מכל מה שהוא עושה וכל מה שהוא רואה (וכדלקמן); ובכל זאת עליו לדעת, שמכל דבר שהוא רואה ושומע - ניתן לקחת הוראה ומוסר השכל בעבודת ה' (ראה הערה¹⁰ - בשבעת ההוראות שניתן ללמוד מגנב).

על פי זה יש לבאר, בפנימיות העניינים, את דיוק לשון רש"י "ולבי אומר לי":

לקוטי שיחות: הכוח לכך שגם ממאורע כזה (דבר שאדם מיישראל צריך להמנע מראיתו) תבוא הוספה בעבודת ה', ויתר על כן - הוספה בהבנת והשגת התורה, הוא מצד ה"לב", היחידה שבנפש - בה לא יתכן כל העלם והסתת מצד שום ענין בעולם, ואדרבה: הכח להפך (גם) זדונות לזכויות נובע מצד יחידה שבנפש שבלב.

ולכן, כשיהודי מבין כי גם על מה שראה שלא ברצונו, הוא מקרח ומקזיב להצטער, והוא מקים זאת בפעל, אזי הוא נוכח לראות כי (גם) מראיה בעלמא (ובעל כרחו) יגיע לידי יתרון בקדש¹¹.

[וכן תהיה לנו, שעל ידי גילוי היחידה שבנפש, נצליח להביא לידי גילוי את הטוב שבכל דבר, וכך נזכה לקרב עוד יותר את ביאת משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.]

⁷ סיפור שהמלמדים מספרים לתלמידים ב"חדר", בלמדם פירוש רש"י זה בנוגע לאפוד "כמין סיגר שחוגרות השרות"...

⁸ בהתוועדות המקור (תשל"ט): מכיון שרש"י היה סוחר, היה רגיל מזמן לזמן לצאת בחוץ, ואז ראה את המראה הזה כו'.
⁹ זהו היפך הצניעות לראות אישה רוכבת על סוס (עם רגל לצד ימין ורגל לצד שמאל של הסוס) במקום להיות יושבת על הסוס באופן צנוע יותר; וכדיוק לשון הגמרא (פסחים ג, א): "בזב - קראו מרכב, ובאשה - קראו מושב";

¹⁰ היום יום ג' אייר: כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תוארם ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' ע"פ התורה. וכמו שהרה"צ ר' משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: (א) הצנע (לכתב) מעמיד עצמו בסכנה (ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול (ד) עמל בטרחה גדולה (ה) זריזות (ו) בוטח ומקוה (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

¹¹ "כיתרון האור [הבא דווקא] מן החושך [עצמו]" (קהלת ב, יג); וכמו שלמדנו בלקו"א יתרו א' (שיחה בעיון תש"פ).

ביוגרפיה - כתר שם טוב:

ספר המלקט תורות שאמר הבעל שם טוב. הספר לא נכתב על ידי הבעש"ט אלא על ידי ר' אהרן הכהן. הספר הודפס לראשונה בשנת 5554 (1794), ואח"כ בהוצאת קה"ת עם תיקונים והוספות, בהוראת הרבי.

"ובכן" - מהי ההוראה השיחה?

לכל לראש, ההוראה ההכי ברורה מן השיחה דידן היא העובדה שיש להוציא מכל דבר הוראה בעבודת ה', גם מדברים הנראים רחוקים מכך.

אכן, כדי להבין עוד יותר טוב את החידוש שבהוראה זו, כדאי ללמוד המאמר "להבין עניין החושן ואפוד תשכ"ו" (נמצא במדור 'הוספות').

ועפ"ז, היוצא שעניין האפוד קשור לעבודת ה'אתכפאי' (דחיית הרע), בעוד עניין החושן קשור לעבודת ה'אתהפכא' (הפיכת הרע לטוב).

ומבאר שם, שעניינו של אהרן הוא דווקא עניין 'אתהפכא' (והחילוקים עם עבודת משה בבחינת 'אתכפאי').

ועפ"ז מובן עוד יותר טוב הדיוק שרש"י עניין לא-רצוי נגד רצונו, ותגובתו הראשונית הייתה אכן בבחינת 'אתכפאי' - לדחות ראייה זו; אכן, בשלב מאוחר יותר, פעל עניין של 'אתהפכא' - הפיכת מראה בלתי רצוי זה לעניין של תורה ועבודת ה'.

במילים אחרות: הסיפור וההוראה קשורים בדרך אפשר למהותם של בגדי הכהן גדול, בבחינת 'אתהפכא'. וכן לחכם ויחכם עוד.